

Philippe Margotin • Jean-Michel Guesdon

BRUCE SPRINGSTEEN COMPLEET

HET VERHAAL VAN DE 344 SONGS

 BOOKS

INHOUD

06_ Een jongen uit New Jersey

16

40

62

100

140

188

220

264

300

330

350

368

390

414

418

426

456

478

502

526

552

570

598

624

630

636

662 LETTER TO YOU

670_ Woordenlijst

672_ Bibliografie

674_ Register

Bruce Springsteen met zijn moeder Adele Ann (meisjesnaam Zerilli) in Madison Square Garden, New York, augustus 1978.

NEDERLANDSE AFKOMST

Springsteen is van Italiaanse, Ierse en Nederlandse afkomst. Tot de voorouders van de 'Boss' behoren Casper Springsteen en zijn vrouw Geertje, beiden rond 1620 geboren in Groningen, die vanuit de Verenigde Nederlanden naar Nieuw-Nederland gingen (een Nederlandse kolonie tussen New England en Virginia). Leuk weetje: de naam Springsteen komt uit het Nederlands.

EEN JONGEN UIT NEW JERSEY

New Jersey, ten zuiden van de staat New York en met in het oosten de Atlantische Oceaan, heeft veel Europeanen zien komen sinds de komst van de eerste kolonisten uit de Verenigde Nederlanden in de jaren dertig van de zeventiende eeuw. Begin twintigste eeuw was de bevolking van deze 'Garden State' voor negentig procent wit en omvatte grote Ierse en Italiaanse katholieke gemeenschappen. Bruce Springsteen hoort bij beide, en ook bij de Nederlandse gemeenschap.

Bruce Frederick Joseph Springsteen werd op 23 september 1949 geboren in Monmouth Medical Center, Long Branch, New Jersey, en groeide op in Freehold, een klein stadje in New Jersey. Hij is de zoon van Douglas Frederick 'Dutch' Springsteen en Adele Ann Zerilli. Douglas stamt af van Nederlanders en Ieren aan vaders kant (Frederick H. Springsteen, zoon van Anthony Springsteen en Martha Ann O'Hagan) en Ieren aan zijn moeders kant (Alice Helena McNicolas), terwijl Adele van honderd procent Italiaanse afkomst is (haar familie kwam uit Campanië en Sicilië). Bruce' vader werkte in een tapijtfabriek en voer in de Tweede Wereldoorlog op de *Queen Mary* naar Europa, waar hij deelnam aan de Slag om de Ardennen. Na de oorlog keerde hij terug naar Freehold, waar hij verschillende banen had, onder meer als buschauffeur. Hij werkte ook in de Ford-fabriek in

Edison en kwam vaak in lokale bars. 'Ik was niet mijn vaders favoriete medeburger,'¹ schrijft Bruce Springsteen in zijn autobiografie *Born to Run* over hun complexe relatie. 'Hij hield van me maar had de pest aan me.'¹ Adele, zijn moeder, werkte als juridisch secretaresse bij Lawyers Title Inc. 'Mijn moeder bedolf me onder genegenheid,' zegt hij. 'De liefde die ik niet kreeg van mijn vader, probeerde zij dubbel goed te maken en misschien zocht ze tegelijkertijd naar de liefde van mijn vader die ze moest ontberen.'¹

Bruce woonde eerst met zijn ouders en jongere zus Virginia (geboren in 1950) bij zijn grootouders van vaders kant in 87 Randolph Street. In 1955 verhuisde het gezin naar 39 1/2 Institute Street en vlak voor de gezinsuitbreiding door de geboorte van Pamela in 1962 verhuisden ze naar 68 South Street. De jonge Bruce ging naar de katholieke school St. Rose of Lima, waar catechismuslessen werden gevolgd door taal en rekenen. 'Hoe graag ik ook zou willen, hoe hard ik ook mijn best doe, "de dingen zoals ze zijn" ontgaan me,' schrijft hij. 'Ik wil er wanhopig graag in passen, maar de wereld die ik met de onbegrensde vrijheid van mijn grootouders heb geschapen, heeft van mij onbedoeld een rebel gemaakt, de zogenaamd verwijfde mafketel die er nooit helemaal bij hoort. Ik ben vreemd, vervreemd en sociaal thuisloos... op mijn zevende.'¹

HET ALBUM VAN EEN SINGER-SONGWRITER IN ONTWIKKELING

Wat is de muzikale smaak van het eerste album van Bruce Springsteen? Clive Davis en John Hammond hoorden een folkzanger die klonk als een vroege Bob Dylan of als James Taylor en Jackson Browne, ook al had Springsteen op het podium gestaan met bands die meer rock-'n-roll speelden. 'Hij is veel verder, veel meer ontwikkeld dan Bobby [Dylan] toen hij bij mij kwam,'⁵ merkte Hammond op. Maar Springsteen wilde niet in de huid kruipen van een 'folky' singer-songwriter zoals van hem werd verwacht. Hij wilde met een band werken. Uiteindelijk werd er een compromis bereikt. 'Ik slaagde erin op *Greetings* mijn vrienden Vini Lopez, Davey Sancious en Garry Tallent mee te laten doen,' vertelt hij in zijn autobiografie *Born to Run*, 'terwijl er een rolletje was weggelegd voor Steve Van Zandt, die de reverb van mijn Danelectro-versterker bediende in het intro van "Lost in the Flood". Steve zou op de plaat komen, maar we stemden tegen de elektrische gitaar die hij anders speelde, als concessie aan de singer-songwriter die ik volgens contract geacht werd te zijn.'¹ Kortom, *Greetings from Asbury Park, N.J.* is een plaat van een jonge rockmuzikant die folk-rocksongwriter werd en niet omgekeerd.

Begin 1972 ging Springsteen zijn album schrijven, vlak nadat hij had getekend bij Mike Appel en Jimmy Cretecos: 'Ik ging naar huis en begon te werken aan de nummers voor *Greetings from Asbury Park, N.J.*'⁶ Dat ging hem gemakkelijk af, omdat zijn producers vooral een akoestische plaat verwachtten: 'Sinds eind jaren zestig had ik altijd een notitieboekje vol akoestische songs,'⁶ vertelt hij. Hij vond inspiratie achter in

een oude kapsalon onder zijn appartement in Asbury Park. 'Daar stond een Aeolian-spinet dat mijn tante me had gegeven en tussen de oude haardrogers en wasbakken schreef ik de nummers voor *Greetings*.'⁶ Later verklaarde hij dat dit het enige album was waarvoor hij eerst de tekst en daarna de muziek schreef. 'Ik heb nooit meer op die manier geschreven,'⁶ zei hij.

Negen nummers: het begin van het epische avontuur

De negen nummers op deze eerste muzikale bekentenis zijn grotendeels autobiografisch: de uiting van een jonge songwriter uit New Jersey die New York wil gaan veroveren. 'Die plaat weerspiegelt mijn stemming in die tijd,' zei hij in 1974. 'Weet je, het feit dat ik naar de stad moest vanuit waar ik woonde en dat ik geen band had, heeft bijgedragen aan dat deprimerende gevoel. Maar tegen het einde van de plaat nam ik daar afstand van met nummers zoals 'Spirit in the Night', waarmee een nieuwe manier van schrijven begon.'⁷ De nog verse herinneringen aan zijn jeugd vind je overal op het album, van 'Blinded by the Light' tot de vele verwijzingen naar New Jersey en 'It's Hard to Be a Saint in the City' met impliciete verwijzingen naar zijn katholieke opvoeding en zijn haat-liefderelatie met de grote stad. 'Does This Bus Stop at 82nd Street?' verwijst naar de moeilijke relatie met zijn vader en zijn begindagen als songwriter, net als het eerdergenoemde 'Spirit in the Night'.

Maar vier nummers hebben dit introspectieve gevoel niet. 'Mary Queen of Arkansas' kan historische connotaties heb-

1973

David Gahr maakte deze foto voor de achterzijde van de hoes van *The Wild, the Innocent, and the E Street Shuffle*. Van links naar rechts: Clarence Clemons, Bruce Springsteen, Danny Sancious, Vini Lopez, Danny Federici en Garry Tallent.

gen, was artistiek directeur Charles Koppelman de baas over Bruce Springsteen. Hij luisterde naar de tapes en was op zijn zachtst gezegd sceptisch, vooral over het muzikale vakmanschap. Koppelman nodigde Springsteen uit in de studio van Columbia Records om hem te laten zien wat echte muzikanten met de nummers op het album konden. De songwriter weigerde de plaat te veranderen. Maar Koppelman legde uit dat als hij de plaat zo uitbracht, deze slecht zou worden gepromoot, geen succes zou worden en uiteindelijk in de vergetelheid zou raken (samen met Springsteen zelf). De vertegenwoordigers van Columbia gingen zelfs zo ver dat ze radiozenders opdroegen om het album niet te draaien.

Koppelman had meer belangstelling voor de promotie van de carrière van Billy Joel dan die van Springsteen. Maar alles veranderde in de weken na het uitbrengen van *The Wild, the Innocent, and the E Street Shuffle* op 5 november 1973, toen de zoon van Irwin Siegelstein, die Clive Davis had opgevolgd als hoofd van Columbia Records, een concert van Bruce Springsteen en de E Street Band bijwoonde. Enthousiast organiseerde hij een etentje met zijn vader en de songwriter. Springsteen weet nog dat de CEO zei: "Hoe kunnen we dit regelen?" Hij was een serieuze, eerlijke onderhandelaar die beseftte dat wij van waarde waren voor zijn bedrijf en die de zaak recht wilde zetten.¹ Vlak daarna verscheen de eerste reclame voor het album, evenals de eerste positieve recensies, zoals het genoemde artikel van Ken Emerson in *Rolling Stone*. Maar dit album was net zomin een hit als *Greetings from Asbury Park, N.J.* (hoewel het halverwege de jaren tachtig wel in de Britse hitlijst kwam door de impact van *Born in the U.S.A.*). In de Verenigde Staten staat het nu op nummer 133 in de lijst van vijfhonderd beste albums aller tijden van *Rolling Stone*.

De hoes

Er werd gekozen voor een close-up van Bruce Springsteen voor de hoes van zijn tweede album. Het hoofd van de songwriter is licht gedraaid, zijn hand ligt op zijn mond en hij lijkt in gedachten verzonken. De achterzijde van de hoes laat de nieuwe aanpak beter zien. Daarop zie je de hele band voor een antiekwinkel in Sairs Avenue in Long Branch, New Jersey; van links naar rechts: Clarence Clemons, Bruce Springsteen, David Sancious, Vini Lopez, Danny Federici en Garry Tallent. De foto's zijn gemaakt door David Gahr, een beroemde rock-

ROSALITA (COME OUT TONIGHT)

Bruce Springsteen / 7'02

Muzikanten

Bruce Springsteen: zang, akoestische en elektrische gitaren

Clarence Clemons: saxofoon, zang, achtergrondzang

Danny Federici: toetsen (?), achtergrondzang

David Sancious: orgel, piano, achtergrondzang

Garry Tallent: bas

Vini 'Mad Dog' Lopez: drums, achtergrondzang

Onbekende muzikanten: handgeklap

Opname

914 Sound Recording Studios, Blauvelt, New York State:

23 september 1973

Techniek

Producers: Mike Appel, Jim Cretecos

Geluidstechnicus: Louis Lahav

Assistent geluidstechnicus: Larry Alexander

'Rosalita' is in de Verenigde Staten nooit uitgebracht als single. In 1979 werd de single wel uitgebracht in Nederland en enkele andere Europese landen met 'Night' (van het album *Born to Run*) als B-kant.

Volgens Diane Lozito, Springsteens vriendin aan het begin van de jaren zeventig, kwam de naam Rosalita van haar oma Rose: Rose Lozito werd Rosalita.

Ontstaan en tekst

Now, I know your mama, she don't like me 'cause I play in a rock and roll band/And I know your daddy, he don't dig me, but he never did understand, zingt Springsteen. 'Rosalita (Come Out Tonight)' is in één dag geschreven en is autobiografisch. Het gaat over een van Springsteens eerste serieuze relaties toen hij in Freehold woonde. 'Toen ik een tiener was, had ik een vriendinnetje van wie de moeder had bedreigd dat ze een gerechtelijk bevel zou gaan halen om mij van haar dochter weg te houden vanwege mijn waardeloze achtergrond en mijn, voor mijn stadje, afwijkende uiterlijk,'¹ schrijft hij in zijn autobiografie.

Deze song is daarom een van de eerste waarin Springsteen een lange neus maakt naar de conventies van de middenklasse en de kleingeestigheid van de samenleving in New Jersey. Hij negeert de vijandigheid van Rosalita's ouders en moedigt haar aan om *cut loose her mama's reins, come out tonight and make that highway run* en te genieten van de geneugten van fysieke liefde: *Rosalita, jump a little lighter/Señorita, come sit by my fire/I just want to be your lover...* Het refrein kon niet duidelijker zijn. Over wie gaat de song? Dat kan alleen maar Diane Lozito zijn, een highschoolleerling die Bruce Springsteen, samen met haar vriendje in de zomer van 1971 leerde kennen bij een concert aan de Jersey Shore en die daarna zijn vriendin werd, tot groot ongenoegen van haar ouders. "'Rosalita' was de eerste grote song die Bruce schreef nadat we verkering kregen,' zei Diane Lozito. Ze vervolgde: 'Bruce stelde voor om samen een woning te huren, maar hij wilde mijn moeders toestemming. Hij kwam dus op een avond bij ons eten. Mijn moeder had een Italiaanse maaltijd bereid. Ze konden het goed met elkaar vinden en Bruce dacht dat ze zou toestemmen. Maar uiteindelijk zei ze tegen me: "Nee, je kunt beter bij je vriendje blijven dat rechten studeert." Bruce begreep het niet. Ik zei tegen hem: "Mijn vader is muzikant, ik mag van mijn moeder niet ook met een muzikant eindigen." Toen zei Bruce: "Als je vader muzikant is, stemt hij wel toe." Maar mijn vader zei: "Nee, muzikanten verdienen geen geld. Ze klooiën maar wat aan."²⁴

'Rosalita (Come Out Tonight)' is ook autobiografisch omdat Springsteen expliciet naar zijn carrière verwijst: *Well, tell him [your father] this is his last chance to get his daughter in a fine romance/Because the record company, Rosie, just gave me a big advance.*

1973

Voor de echte Springsteen Fan

Na in oktober 1975 op het omslag van *Time* en *Newsweek* te hebben gestaan, veranderde Springsteen de tekst van 'Rosalita (Come Out Tonight)': *Tell your papa I ain't no freak, 'cause I got my picture on the cover of Time and Newsweek.*

'Rosalita (Come Out Tonight)' was een van de eerste fantastische nummers die Bruce Springsteen schreef en dat was geïnspireerd door The Byrds en de Ierse zanger Van Morrison (hier in de studio in 1971).

Net als alle andere tracks op het album werd 'Rosalita (Come Out Tonight)' in de Verenigde Staten nooit uitgebracht op single, maar werd wel vaak gedraaid op Amerikaanse FM-radiozenders, duidelijk door de goede recensies die het kreeg. 'Een rauw eerbetoon aan verlangen,'¹⁸ schreef Ken Emerson in *Rolling Stone*. Het werd ook, eigenlijk primair, gebruikt als vehikel voor de virtuoze concerten van Bruce Springsteen en was lange tijd de laatste song of de toegift bij zijn concerten. Het is tot nu toe live meer dan achthonderd keer gespeeld (de eerste keer in Max's Kansas City, New York, op 1 februari 1973). Nu is 'Rosalita (Come Out Tonight)' een van de vijfhonderd nummers die rock hebben gevormd in de Rock & Roll Hall of Fame.

Productie

'Rosalita (Come Out Tonight)' is een van de nummers die werden voltooid op 23 september bij de laatste sessies voor dit album. "Rosalita" was mijn muzikale autobiografie,"⁶ zei Springsteen in *Songs* (uit 1998). Hij had het niet beter kunnen verwoorden, want dit prachtige nummer bevat veel muzikale stijlen. De gebroken akkoorden op de elektrische gitaar in het intro doen denken aan de sound van The Byrds. De volgende passage lijkt te zijn geïnspireerd door het buitengewone 'Domino' van Van Morrison, van zijn album *His Band and the*

Street Choir uit 1970. Maar Springsteen weet wat hij van anderen leent vol verbeelding te herscheppen in zijn eigen unieke en krachtige taal. 'Rosalita' straalt vitaliteit en vrolijkheid uit, waarbij de alomtegenwoordige saxofoon van Clarence Clemons de weg baant voor het toekomstige *Born to Run*.

Na het tweede refrein verandert de sfeer door een verrassend progressieve instrumentale brug in rockstijl (op 3:18). Deze steunt op het orgel van David Sancious en de gitaarsolo van Springsteen en lijkt op die van 'Yours Is No Disgrace' van Yes (van *The Yes Album*, 1971). Aan het einde van het volgende couplet, als je Clemons' bariton hoort naast de Boss (op 4:45), klinkt er handgeklap en a capella zang zoals in rock uit de jaren vijftig (op 4:54). In het outro speelt de band in de stijl van 'La Bamba' van Ritchie Valens tegen een achtergrond van vurige oorlogskreten en galmende gitaar (op 6:31).

'Rosalita (Come Out Tonight)' is een muzikaal allegaartje dat vervolgens andere bands heeft geïnspireerd, zoals, naar het lijkt, de getalenteerde Blues Traveler uit New Jersey met hun prachtige nummer 'Run-Around' uit 1995. Springsteen had een belangrijk ingrediënt voor op het podium: 'Met de eerste akkoorden van "Rosie" zette ik mijn band in de juiste versnelling en kon ik onverschrokken de weg op.'⁶ Maar hij voegde eraan toe: 'Dat kwam later.'⁶ Voor nu was dit één na laatste nummer op zijn tweede album goed geslaagd.

Clarence Clemons, Danny Federici, Bruce Springsteen, Max Weinberg, Garry Tallent en Steve Van Zandt bij de Born to Run Tour, die in november 1975 Londen aanded.

Darkness on the Edge of Town was een nieuw hoofdstuk voor Bruce Springsteen.

Het eerste concert van de Boss in het VK, in het Hammersmith Odeon, Londen, op 18 november 1975. De Engelse rockscene verruimde zijn blikveld.

NAAR ZUIVERHEID EN SOBERHEID

Er zouden bijna drie jaar verstrijken tussen het uitkomen van *Born to Run* en dat van *Darkness on the Edge of Town*. Die lange stilte, die fataal had kunnen zijn voor de carrière van de songwriter uit New Jersey, kan worden verklaard door het geschil tussen Bruce Springsteen en Mike Appel. Na de emotionele schok van zijn ontmoeting met John Hammond en vooral nadat zo'n prestigieus platenlabel als Columbia hem had aanvaard, had de jonge Springsteen weinig aandacht besteed aan de contracten die hij had getekend. 'Alles ging via Mike, werd gefilterd door de overeenkomsten met Laurel Canyon Productions over productie, publicatie en management die ik zoveel wazige jaren geleden had getekend,'¹ zei hij in zijn autobiografie *Born to Run*. Mike Appel verklaarde echter in de documentaire van Thom Zimny, *Bruce Springsteen, The Promise: The Making of Darkness on the Edge of Town*: 'Het was gebruikelijk dat een artiest bij een platendeal de helft van zijn verkoop aan EMI, Blackwood Music, Abell Blackwood Music, wie dan ook geeft. Hij gaf het aan mij en dat was maar goed ook, want hij heeft alles teruggekregen. Dat was ergens anders niet gebeurd.'⁵⁴

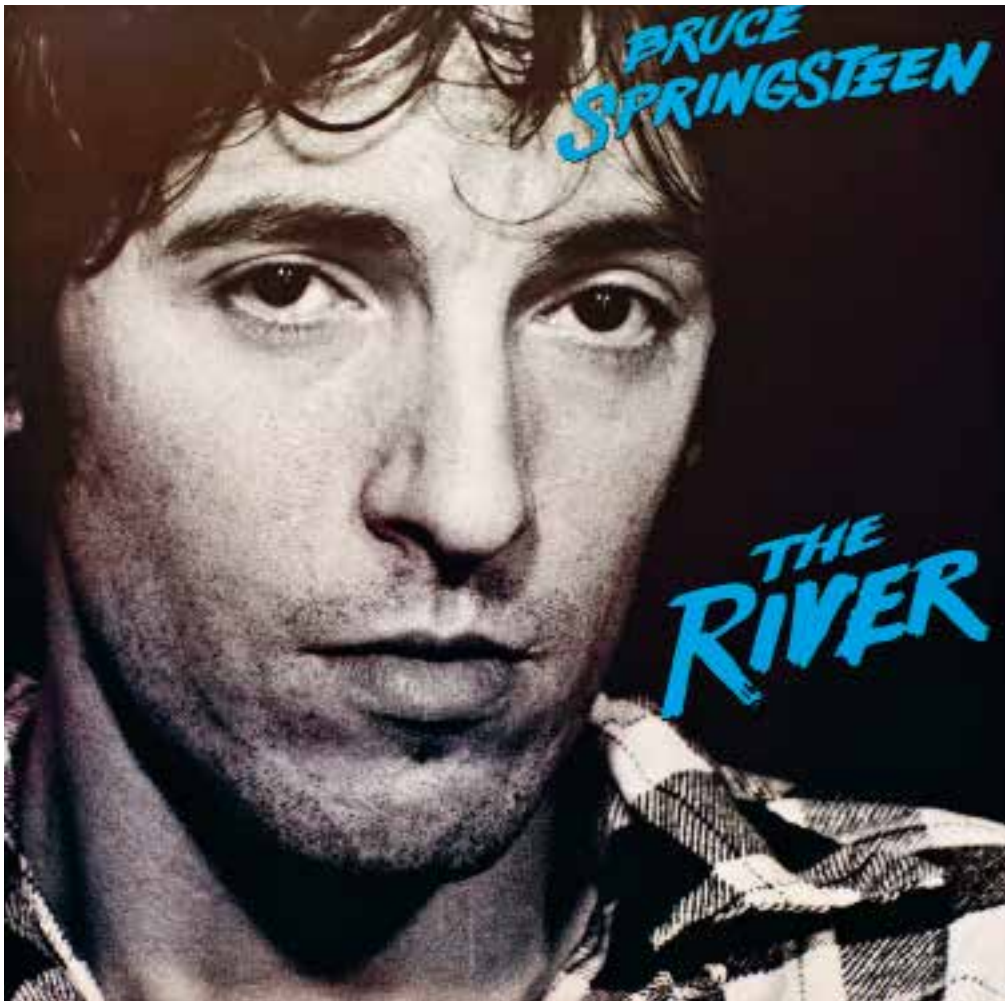
De eerste contracten waren, net als de nieuwe die Mike Appel Springsteen wilde laten tekenen na het grote succes van *Born to Run*, financieel niet gunstig voor de songwriter: advocaat Michael Mayer (die Jon Landau kende) zei zelfs dat het de ergste contracten waren die hij had gezien sinds die van Frankie Lyman. Maar in muzikaal opzicht was de situatie nog

erger: 'Wat betreft de juridische situatie verbood de rechtbank Bruce de studio in te gaan zonder een producer die was goedgekeurd door Mike Appel,'⁵⁴ vertelt Jon Landau in de documentaire van Thom Zimny. Daarom besloot Springsteen geen studio meer in te gaan, tenzij hij volledige artistieke vrijheid had.

Er was uiteindelijk een rechtszaak voor nodig om tot een overeenkomst te komen: Appel hield 25 procent van de royalty's over de eerste drie albums en kreeg een schadevergoeding van zo'n 800.000 dollar. Springsteen kon de studio weer in. Maar twee jaar later moest Mike Appel zijn aandelen aan Springsteen verkopen: '[...] na mijn kapitaal te hebben verbruikt door veel geld te investeren in de productie van onafhankelijke films, heb ik mijn uitgeversaandeel terug verkocht aan Bruce. Ik moest wel. Ik had geen keuze. Uiteraard was ik meerderjarig, kende ik het vak en hield niemand een pistool tegen mijn hoofd, maar de situatie voor mij was dat ik in de muziekbusiness niet meer meetelde: mijn reputatie was ernstig aangetast en mijn geloofwaardigheid was weg. Ik moest een gezin onderhouden en rekeningen betalen. In praktisch opzicht had ik echt geen andere keuze dan het verkopen van mijn resterende rechten.'⁵ De songwriter bezit alles wat hij ooit heeft gemaakt en is één van slechts een handjevol artiesten uit die tijd die in die positie verkeert. De keerzijde van de medaille was het traumatische – hoewel tijdelijke – einde van een vriendschap! Springsteen zei: 'Uiteindelijk botsten onze

1978

Ook de hoes van *The River* is gemaakt door Frank Stefanko.

ernst van *Darkness* wilde ik meer flexibiliteit in de emotionele spreiding van de nummers die ik koos. Samen met de ernst zaten onze shows ook altijd vol plezier en ik wilde er deze keer voor zorgen dat dat niet verloren ging,⁷¹ verklaart hij. Hier is hij duidelijk in geslaagd. Hij weet ernst af te wisselen met lichtheid: nummers zoals 'I'm a Rocker' hebben de energie en het enthousiasme van de concerten en andere, zoals 'Point Blank' hebben de soberheid van *Darkness*.

Het album

The River kwam op 17 oktober 1980 uit in de Verenigde Staten en had enorm veel succes aan beide zijden van de Atlantische Oceaan. Het overtrof duidelijk de stoutste verwachtingen van zowel de songwriter als de mensen bij Columbia. Het stond vier weken achtereenvolgens op 1 in de Verenigde Staten (de eerste keer voor de Boss) en in Canada, op 2 in het VK en Nederland, op 3 in Frankrijk enzovoort. Critici waren enthousiast over het dubbelalbum, te beginnen met Paul Nelson van *Rolling Stone*, die het een 'rock-'n-rollmijlpaal'⁷⁴ noemde. Dat staat ver af van het beeld dat sommigen hadden geschetst van de songwriter uit New Jersey: dat van een artiest uit de arbeidersklasse die de maatschappelijke ladder beklom door verheerlijking van het plezier om op een Harley-Davidson of in een verchromd monster uit Detroit te rijden.

Wat vaststaat is dat *The River* door de meeste rockrecensenten, en een heel groot deel van het publiek, werd gezien als een essentieel onderdeel van het werk van Bruce Springsteen en zelfs van de hele rockgeschiedenis, samen met andere legendarische dubbelalbums: *White Album* van The Beatles, *Exile on Main St* van The Rolling Stones, *Blonde on Blonde* van Bob Dylan en *Songs in the Key of Life* van Stevie Wonder. Nu staat het op 253 in de lijst van vijfhonderd beste albums aller tijden van *Rolling Stone*.

De hoes

De zwart-witfoto op de hoes van *The River* werd gemaakt door Frank Stefanko, die ook de foto voor *Darkness on the Edge of Town* maakte. Twee jaar later, toen de songwriter *The River* mixte in Californië, belde hij Stefanko weer. 'Hij belde me en hij had duplicaten van alle vellen met contactafdrukken van alle *Darkness*-sessies,' vertelde Stefanko aan David Chiu van *Rolling Stone*. 'Hij bekeek ze [...] en zei: "Pak vel 28 en kijk naar negatief nummer 4. Kunnen we die aan de rechterkant wat donkerder maken?" Dan ging ik de hele avond de doka in en stuurde alles per FedEx naar hem toe. Twee weken lang ging het heen en weer totdat hij uiteindelijk koos voor een close-up portretfoto met hetzelfde geblokte overhemd als op de foto met de Corvette, en dat was de hoes van *The River*.'⁷⁵

Steve Van Zandt (rechts) was samen met Springsteen en Landau coproducer van *The River*. Hier met Roger Daltrey, leadzanger van The Who.

Springsteen wilde dat de hoes van zijn vijfde album sober en serieus was. Je ziet hem in close-up, terwijl hij in de camera kijkt, ongeschoren en met een houthakkersoverhemd aan. Dit is ongetwijfeld om aan te geven, nog voordat je de eerste plaat op de draaitafel legt, dat dit een dubbelalbum is uit Amerikaans plattelandsgebied met kleine plaatsjes, een album dat is opgenomen door blauweboordenmuzikanten. De naam van de artiest en de albumtitel staan in blauw op een zwarte achtergrond.

Op de achterkant staat een montage van diverse foto's, zoals vijf bruiden en een bruidegom, een Amerikaanse zeearend (de nationale vogel van de Verenigde Staten) en andere zaken. Binnen in de hoes staan verschillende foto's van Springsteen en de E Street Band, evenals de teksten van de twintig nummers op het dubbelalbum. Het ontwerp is van Jimmy Wachtel.

De opname

De sessies voor het vijfde album van Bruce Springsteen vonden plaats in twee lange fases. De eerste, voor wat *The Ties That Bind* zou worden (die uit zou komen vóór oudejaarsavond 1979), duurde van eind maart tot eind augustus 1979 en was met geluidstechnicus Bob Clearmountain. In die periode werden de tien reeds genoemde nummers opgenomen, evenals 'Ricky Wants a Man for her Own' en 'The Man Who Got Away', die in september allebei van de tracklist werden gehaald. De eerste daarvan, 'Ricky Wants a Man for her Own', kwam in 1998 uit op de boxset *Tracks*, en daarna samen met 'The Man Who Got Away' op *The Ties That Bind: The River Collection* in 2015. De tweede fase, die zou leiden tot het dubbelalbum *The River*, liep van oktober 1979 tot juni 1980.

Voor die verschillende opnamesessies werd het team rond Bruce Springsteen uitgebreid: naast Jon Landau kwam ook Steve Van Zandt erbij als coproducer (op het vorige album was hij alleen assistent-producer). Hij kreeg tot taak om de E Street Band een sound te geven die meer 'garageband' en 'ruw' was, zo veel mogelijk in contrast met de overproductie van *Born to Run*, en vooral met de soberheid en de te conventionele sound van *Darkness on the Edge of Town*. Neil Dorfsman zat

Tony Bongiovi (rechts aan het mengpaneel). Hij en Bob Walters zetten The Power Station in New York op.

aan de knoppen. Deze geluidstechnicus, producer en mixtechnicus zou een van de indrukwekkendste cv's in het vak krijgen door te werken met muzikanten zoals onder meer Sting, Dire Straits, Paul McCartney, Bob Dylan, Kiss, Weather Report en Jaco Pastorius. Chuck Plotkin en Toby Scott, een nieuwkomer in het team, zorgden voor het mixen. Al die sessies werden gehouden op dezelfde plek: The Power Station, een studio in 441 West 53rd Street, Manhattan, tussen 9th Avenue en 10th Avenue, in een voormalige krachtcentrale en in 1977 opgezet door Tony Bongiovi en Bob Walters. Dit opnamememekka, met legendarische akoestiek, verwelkomde de crème de la crème van de westerse muziekscene, zoals onder meer David Bowie, Norah Jones, Dire Straits, Sting en John Lennon. Bruce Springsteen trok in Studio A, een ruimte met mooie houten betimmering en een hoog plafond waarin het geluid van de E Street Band vrij kon klinken.

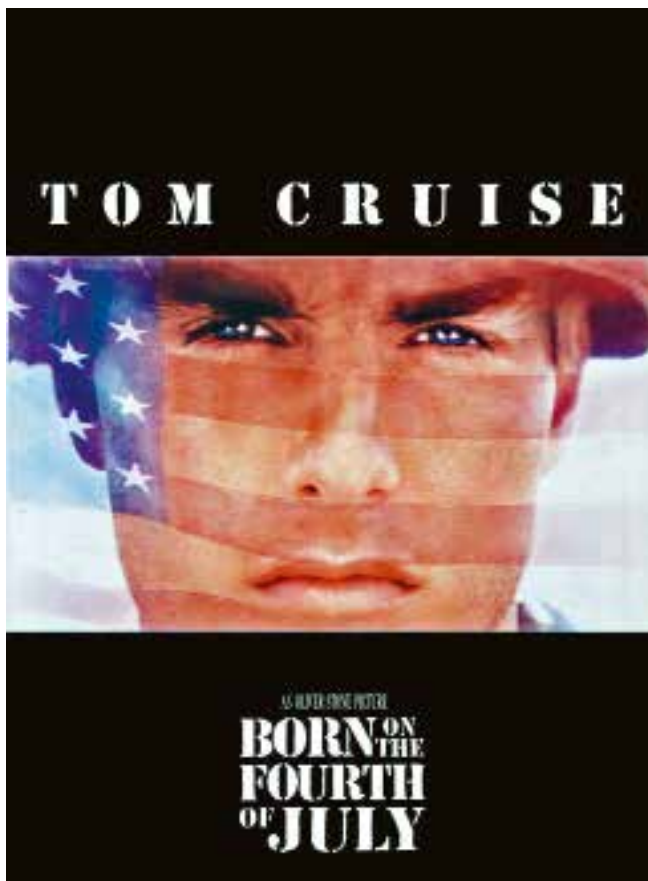
Hoewel Springsteen had besloten om de Record Plant in te ruilen voor The Power Station, was dat vooral omdat zijn drummer, Max Weinberg, samen met Garry Tallent en Roy Bittan, in 1979 had meegewerkt aan de opname van een album van Ian Hunter getiteld *You're Never Alone with a Schizophrenic*. Hunter was voormalig bandleider van de Engelse rockband Mott the Hoople. Studio-eigenaar Tony Bongiovi bevestigde dit en zei: 'Toen Max Weinberg drums kwam spelen, zei hij dat hij hier moest opnemen. Zo kwamen Bruce Springsteen en andere belangrijke mensen hier opnemen.'⁷⁶

Van Clearmountain tot Dorfsman

Het eerste cluster van nummers, dat werd opgenomen van eind maart tot eind augustus 1979, werd toevertrouwd aan een van de meest gevierde geluidstechnici van die tijd: de beroemde Bob Clearmountain, de vaste geluidstechnicus van The Power Station. Clearmountain had aan veel projecten gewerkt met artiesten zoals The Rolling Stones, David Bowie, Chic, Elton John, Tears for Fears, INXS en vele anderen. Zijn grootste kwaliteit was snelheid. Maar wat hij met de band opnam en mixte, bracht hem van zijn stuk: hij was niet gewend aan de veeleisendheid van Springsteen waar je uithoudings-

Poster van de film van Oliver Stone gebaseerd op de memoires van Ron Kovic, die Bruce Springsteen weer inspireerde.

Leren jack, spijkerbroek, giletje en bandana: Bruce Springsteen geeft een bepaald beeld van Amerika weer op *Born in the U.S.A.*

TUSSEN TWIJFEL EN SUCCES

Nebraska en *Born in the U.S.A.* zijn een onwaarschijnlijk koppel in de discografie van Bruce Springsteen: een 'koppel' omdat ze tegelijkertijd zijn geschreven en 'onwaarschijnlijk' omdat ze muzikaal sterk van elkaar verschillen. *Nebraska* kan worden gezien als een akoestisch soloalbum, terwijl *Born in the U.S.A.* een elektronisch album is dat is opgenomen met de E Street Band.

Het zevende studioalbum van Bruce Springsteen werd gemaakt in het najaar van 1981 toen hij een ranch huurde in Colts Neck, New Jersey, niet ver van zijn geboorteplaats. Daar schreef hij de nummers die *Nebraska* zouden worden, evenals verschillende andere nummers die later op *Born in the U.S.A.* kwamen. De songwriter had net *Born on the Fourth of July* gelezen (tijdens de The River Tour) en had ook de schrijver van het boek, Ron Kovic, leren kennen, die verlamd was geraakt in de Vietnamoorlog. Kovics verhaal en de ontmoeting van Springsteen met Vietnamveteranen in Los Angeles maakten sterke indruk op hem (zie 'Nummers met een kalme kracht', blz. 192). Die ervaringen versterkten zijn pacifistische idealen en brachten hem ertoe om op zijn eigen manier deel te nemen aan het nationale politieke debat. Zo ontstond het nummer 'Born in the U.S.A.'

Een songwriter op zijn best

'Born in the U.S.A.' is een van de belangrijkste nummers in Bruce Springsteens repertoire. De kracht van de tekst zit in de beschrijving van het einde van de Amerikaanse droom door een Vietnamveteraan die zijn makkers zag sneuvelen, maar die na zijn terugkeer in het land van Uncle Sam werd genegeerd en zelfs gehaat. Ook wakkerde het nummer een discussie aan door de tekst, die niet altijd werd begrepen. Springsteens publiek, dat sterk was gegroeid sinds *Born to Run*, noemde hem al tien jaar the Boss en dit nummer bevestigde voor hen zijn schrijftalent. De overige elf nummers op het album zijn ook fraaie weergaven van de authenticiteit van Springsteen. De nummers 'No Surrender' en 'Bobby Jean' betuigen in feite eer aan hoe de kracht van rock kan helpen om relaties aan te gaan en aan Springsteens hechte vriendschap met Steve Van Zandt. 'My Hometown' gaat over de rassensrellen in de jaren zestig in New Jersey, 'Glory Days' is sterk autobiografisch, 'Downbound Train' heel nostalgisch en 'I'm on Fire' zeer erotisch. Verder heb je 'Cover Me', dat oorspronkelijk was geschreven voor Donna Summer; 'Darlington County', dat gaat over twee New Yorkse vrienden die naar het zuiden reizen; 'Working on the Highway',

De lange vriendschap tussen Steve Van Zandt (hier in 1985) en Bruce Springsteen vertaalde zich in de opname van een van de beste albums uit de rockgeschiedenis.

STEVE VAN ZANDT: DE PIRAAT VAN DE E STREET BAND

De naam van Steve Van Zandt is voor altijd gekoppeld aan die van Bruce Springsteen. De vriendschap tussen de twee muzikanten van de Jersey Shore stamt uit de jaren zestig, toen de toekomstige 'boss' van de Amerikaanse rock naar de Hullabaloo Club in Middletown Township ging waar hij een zanger-gitarist een flamboyante versie van 'Happy Together' van The Turtles hoorde spelen. Vlak daarna speelde Van Zandt met Springsteen in Steel Mill (als bassist) en The Bruce Springsteen Band (als gitarist). In 1975 werd Steve volwaardig lid van de E Street Band. Hij bleef tot begin jaren tachtig bij de band, kwam even terug toen de band in 1995 weer bij elkaar kwam en daarna definitief vanaf 1999.

Een gitaar en een bandana

De carrière van Steve Van Zandt was veel meer dan alleen de E Street Band, hoewel zijn samenwerking met Bruce Springsteen enkele meesterwerken heeft opgeleverd. Hij werd op 22 november 1950 geboren als Steven Lento in Winthrop, Massachusetts als zoon van Mary, een jonge vrouw van Italiaanse afkomst die in de tweede helft van de jaren vijftig trouwde met William Brewster Van Zandt. Steve bracht zijn jeugd door in Middletown Township, New Jersey.

Alles viel voor hem op zijn plaats toen hij The Beatles en The Rolling Stones zag optreden op tv. Hij leerde gitaarspelen en richtte in 1964 The Whirlwinds op, gevolgd door Mates, waarna hij in mei 1965 bij The Shadows (niet de band van Hank Marvin) kwam. Na zijn gelukkige ontmoeting met Bruce Springsteen werd hij lid van Steel Mill en daarna The Bruce Springsteen Band. Toen droeg hij al een hoed of bandana vanwege een auto-ongeluk waardoor hij littekens op zijn hoofd had.

Jersey Shore sound

De gitarist die liefkozend 'Little Steven' of 'Miami Steve' – vanwege de Hawaïshirts die hij altijd draagt – wordt genoemd, richtte in 1975, samen met Southside Johnny, The Asbury Jukes op in 1975, evenals de koperblazerssectie The Miami Horns. Hij produceerde de eerste drie albums van Southside Johnny en The Asbury Jukes, die rock-'n-roll en r&b met elkaar combineren en de Jersey Shore sound perfect definiëren: *I Don't Want To Go Home* (1976), *This Time It's For Real* (1977) en *Hearts of Stone* (1978).

In de eerste helft van de jaren tachtig werkte hij ook als producer voor Gary U.S. Bonds voor *Dedication* (1981), *On the Line* (1982) en *Standing in the Line of Fire* (1984), en voor de groep uit Pittsburgh Iron City Houserockers voor verschillende nummers op het album *Have a Good Time but Get Out Alive!* (1980). Hij schreef ook 'While You Were Looking at Me' voor Michael Monroe (*Not Fakin' It*, 1989), 'All Alone On Christmas' voor de film *Home Alone 2: Lost in New York* (1992) van Chris Columbus en 'Baby Please Don't Go' (2004) voor het gelijknamige album van Nancy Sinatra.

Van The Disciples of Soul naar The Sopranos

Na het eerste avontuur met de E Street Band richtte Steve Van Zandt The Disciples of Soul op met, onder meer, bassist Jean Beauvoir, drummer Dino Danelli en The Miami Horns en nam in 1982 *Men without Women* op. Dit album werd gevolgd door zes andere, waaronder *Voice of America* (1984), *Freedom – No Compromise* (1987) en *Summer of Sorcery* (2019). Van Zandt is een politiek geëngageerde artiest, zoals blijkt uit veel nummers op zijn albums, en hij richtte Artists United Against Apartheid op, waarin muzikanten, zoals Bruce Springsteen, Pete Townshend en de leden van U2, bij elkaar kwamen om in 1985 het anti-apartheidsnummer 'Sun City' op te nemen.

Sinds eind jaren negentig heeft Steve Van Zandt een dubbele carrière als muzikant en acteur. In de tv-serie *The Sopranos* speelde hij Silvio Dante, een goede vriend van Tony Soprano (James Gandolfini), de baas van een criminele organisatie in New Jersey. Daarna speelde hij de hoofdrol in de Noors-Amerikaanse serie *Lilyhammer* waarin hij Frank Tagliano speelde, een voormalig maffialid uit New York. Hij speelde ook zanger Jerry Vale in *The Irishman* van Martin Scorsese. Sinds het begin van de jaren nul presenteert hij een radioprogramma over garagerock dat *Underground Garage* heet en in 2005 richtte hij het label Wicked Cool Records op. Ook zette hij de Rock and Roll Forever Foundation en het TeachRock-project op, een educatief online multimedia-concept.

Steve Van Zandt is sinds 31 december 1982 getrouwd met actrice Maureen Santoro. Zij speelt zijn vrouw in *The Sopranos*. De bruiloft vond plaats in New York en werd geleid door 'eerwaarde' Little Richard!

Bruce Springsteen, Patti Scialfa en Steve Van Zandt gefotografeerd in New York: zij zijn een alternatief voor verstrekkers van licht vermaak waar de Boss over zingt in '57 Channels (And Nothin' On)'.

Hiernaast. Bruce Springsteen zingt op het podium in Rotterdam. '57 Channels (And Nothin' On)' stond op de setlist van de 1992-1993 World Tour.

en de arrangementen zijn minimaal gehouden: er is geen gitaar, wat zeldzaam is bij de Boss. Alleen de synthesizer van Roy Bittan verrijkt de harmonie vanaf het tweede couplet (op 0:45) en af en toe wordt het geluid versterkt door wat slagwerk.

Springsteen zingt met zachte, ingehouden stem die hij dubbelt in het refrein (bijvoorbeeld op 0:25, met de twee stemmen in stereo) en harmoniseert in de coda (vanaf 2:05).

Opmerkelijk is dat de liveversies van '57 Channels (And Nothin' On)' heel anders zijn dan de albumversies. Op het podium spelen Springsteen en zijn muzikanten dit met verrassend veel energie en vuur. Het resultaat is wild, maar erg geslaagd. De slagwerkinstrumenten, gesproken woorden, koorzangers, overstuurde gitaren, drums en bas met ongelofelijke groove, solo's in Hendrix-stijl en zelfs een conga-solo dragen bij aan een uitstekende uitvoering waarbij de Boss losgaat in de leadzang. Deze interpretatie kwam niet zomaar uit de lucht vallen, maar is geïnspireerd door een geweldige remix die in 1992 is gemaakt door 'Little Steven', alias Steve Van Zandt. Die duurt 5:56 en bevat alle ingrediënten van een Springsteenconcert. De moeite waard om te (her)beluisteren, vooral omdat Little Steven in totaal drie verschillende remixen heeft gemaakt.

De knal op 1:36 komt overeen met het moment in de videoclip waarop een kogel het scherm raakt en de tv explodeert.

2002

Nils Lofgren, Clarence Clemons, Bruce Springsteen, Steve Van Zandt, Max Weinberg, Patti Scialfa en Garry Tallent in het Shea Stadium op 4 oktober 2003, het laatste concert van The Rising Tour.

Een fotosessie voor het Britse tijdschrift *Mojo* in oktober 2005. Deze foto is gemaakt door Danny Clinch, die ook de foto maakte voor *We Shall Overcome: The Pete Seeger Sessions*.

Voor de echte Springsteen Fan

Jim Musselman was advocaat in humanitaire zaken, vooral aan de zijde van Ralph Nader en Michael Moore. Hij richtte in 1997 ook het label Appleseed Recordings om te laten zien dat muziek, vooral folkmuziek, de samenleving zou kunnen veranderen, net zoals in het verleden. Hij was bevriend met Pete Seeger. Het dubbelalbum *Where Have All the Flowers Gone: The Songs of Pete Seeger* was zijn idee en Musselman haalde ook Bruce Springsteen over om eraan mee te werken.

DE ZOEKTOCHT NAAR PETE SEEGER

Het plan voor *We Shall Overcome: The Seeger Sessions* ontstond in 1997, toen Bruce Springsteen deelnam aan de sessies voor *Where Have All the Flowers Gone: The Songs of Pete Seeger*, om precies te zijn voor de opname van 'We Shall Overcome'. Dit dubbelalbum, dat in maart 1998 werd uitgebracht, was een eerbetoon van de grootste namen in de folkmuziek – van Tom Paxton, Jackson Browne en Billy Bragg, tot Roger McGuinn (van The Byrds) en Ani DiFranco – aan de man die in de akoestische muziek de woordvoerder was van iedereen die sinds de donkere dagen van het McCarthy-tijdperk was uitgesloten van de Amerikaanse droom. Pete Seeger was strikt genomen geen songwriter, al zijn verschillende nummers van hem, zoals 'Where Have All the Flowers Gone' en 'If I Had a Hammer (The Hammer Song)', wereldwijd bekend geworden. Hij was in de eerste plaats een zanger en etnomusicoloog, die samen met Woody Guthrie (en later alleen) streed voor erkenning van de Noord-Amerikaanse folkmuziektraditie en de ballads uit het Verenigd Koninkrijk en Ierland.

'Ik ben opgegroeid met rock-'n-roll en wist weinig over Petes muziek of hoe groot zijn invloed was,' schrijft Bruce Springsteen in zijn autobiografie *Born to Run*. 'Maar zodra ik begon te luisteren, was ik diep onder de indruk van de overvloed aan nummers, van hun rijkdom en hun kracht. Het veranderde mijn perceptie van folkmuziek.'¹

In oktober 1997, een paar weken voordat 'We Shall Overcome' werd opgenomen (in november), stuurde Jim Musselman, de oprichter van het label Appleseed Recordings (dat de dubbel-cd-hommage uitbracht), de Boss een tape met

veertien nummers van Pete Seeger. Bruce Springsteen dook enthousiast in de wereld van de folkmuziek en nam via de violiste Soozie Tyrell contact op met een New Yorkse bluegrass-formatie, The Gotham Playboys, met leden als Jeremy Chatzky (bas), Sam Bardfeld (viool), Will Holshouser (accordeon) en Larry Eagle (drums). Na een paar jamsessies – opgenomen in Thrill Hill East, in de woonkamer van de Boss in New Jersey – besloot hij deze vier muzikanten in te huren voor de opname van zijn album. Holshouser had andere verplichtingen en werd vervangen door Charles Giordano op accordeon (en keyboard). Giordano had met artiesten als David Johansen (ex-New York Dolls) en Madeleine Peyroux gespeeld; na het overlijden van Danny Federici, in 2008, kwam hij bij de E Street Band. De line-up werd versterkt met meer muzikanten die net zo bekend waren met traditionele Amerikaanse muziek en enkele uitstekende jazzinstrumentalisten, onder wie Art Baron op tuba (opgenomen door middel van overdubben), die met Duke Ellington, Buddy Rich, Lou Reed en Charlie Musselwhite had gespeeld; Frank Bruno op gitaar en zang; Mark Clifford op banjo; Lisa Lowell voor zang; Eddie Manion op saxofoon (een van de muzikanten van 'Mary's Place' op *The Rising*); Mark Pender op trompet en zang (ook aanwezig op *The Rising* en *Devils & Dust*); Richie 'La Bamba' Rosenberg, de onmisbare trombonist die op *Born in the U.S.A.* voor het eerst met Springsteen speelde, en natuurlijk Patti Scialfa voor zang en Soozie Tyrell op viool en zang. Allemaal talentvolle muzikanten die de traditionele, door Springsteen gekozen nummers verrijkten met een warme dixieland-touch.

LE

ET

T

T

Y

O

O

ALBUM

LETTER TO YOU

One Minute You're Here • Letter To You • Burnin' Train • Janey Needs A Shooter
• Last Man Standing • The Power Of Prayer • House Of A Thousand Guitars
• Rainmaker • If I Was The Priest • Ghosts • Song For Orphans
• I'll See You In My Dreams

VERSCHIJNINGSDATUM

Verenigde Staten: 23 oktober 2020

Columbia Records - 19439 81158 2

Nr 1 in Verenigde Staten, Nederland, België, Italië, Zwitserland...

Nr 2 in Spanje

Nr 4 in Frankrijk

Oorspronkelijke titel:
Bruce Springsteen, La Totale.
Teksten: Jean-Michel Guesdon, Michel Margotin
Uitgegeven door Editions E/P/A - Hachette Livre, 2020

© 2020 Éditions E/P/A - Hachette Livre
www.editionsduchene.com

Gedrukt in China door C&C

Voor de Nederlandse uitgave:
Bruce Springsteen Compleet
© 2023, WBOOKS
Boerendanserdijk 33a
Postbus 1129
8001 BC Zwolle
www.wbooks.com
info@wbooks.com

Vertaling: Vitataal

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

NUR 660, 666
ISBN 978 94 625 8501 0